

HLJ-katsaus 3/09

**Helsingin seudun liikennejärjestelmä-
suunnitelma (HLJ 2011)
Tulevaisuustarkastelu**

Liikennejärjestelmäsuunnittelussa tarvitaan arvioita siitä, miten toimintaympäristö tulevaisuudessa mahdollisesti muuttuu, ja millaiset tekijät tähän vaikuttavat. Näin muutoksiin ja niistä nouseviin mahdollisuuksiin, uhkiin ja riskeihin voidaan paremmin varautua.

Liikennejärjestelmän tulee olla toimiva ja kestävällä pohjalla silloinkin, kun toimintaympäristön muutos poikkeaa toivotusta tai ennustetusta. Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnittelussa on määritelty liikennejärjestelmän visio, joka halutaan saavuttaa (ks. HLJ-katsaus 4/09). Visiotyön lähtökoh- tana hyödynnettiin tulevaisuustarkastelua, jossa on tunnistettu toiminta- ympäristön mahdollisia muutoksia ja niiden vaikutuksia Helsingin seudulla.

Helsingin seudun liikennejärjestelmä- suunnitelmassa (HLJ 2011) määritellään liikennejärjestelmän kehittämisen suunta- viivat ja suunnataan seudullista liikenne- politiikkaa. HLJ 2011:tä tehdään koko Helsingin seudun yhteisenä hankkeena, jossa ovat mukana pääkaupunkiseudun kunnat, Kuuma-kunnat ja Kuntaryhmä Neloset. Suunnitelmassa tarkastellaan liikennejärjestelmän kehittämistä aina vuoteen 2050 saakka. Suunnitelmasta on tarkoitus tehdä päätös vuoden 2011 alussa.

Tulevaisuustarkastelun tavoitteet

HLJ 2011:n tulevaisuustarkastelussa hahmotetaan liikennejärjestelmäsuunnittelun toimintaympä- ristön mahdollisia tulevaisuuskuvia. Työssä määritellään toimintaympäristöön vaikuttavia muutos- tekijöitä, muodostetaan tulevaisuusskenaarioita sekä tunnistetaan niiden pohjalta tulevaisuuden haasteita, mahdollisuuksia, uhkia ja riskejä liikennejärjestelmätyön kannalta.

Toimintaympäristön muutostekijöitä, jotka vaikuttavat yhdyskuntarakenteeseen ja liikenteeseen:

Talous

- Globaali talous
- Suomen talous
- Helsingin seudun talous

Ympäristö

- Ilmastonmuutos
- Öljyn ja energian hinta

Asenteet ja elämäntavat

- Arvomaailma
- Liikkumistottumukset

Väestö ja elinolot

- Väestö
- Työllisyys
- Elinkeino- ja tuotantorakene

Yhdyskuntarakenne

- Suomi
- Helsingin seutu

Liikennepolitiikka

- Liikennepolitiikan painopistealueet
- Liikenneinvestoinnit

Teknologia

- Telematiikka ja tietotekniikka
- Ajoneuvoteknologia

Tulevaisuustarkastelua hyödynnetään muissa HLJ 2011:n osaselvityksissä, vaikutusten arvioinnissa ja suunnitelman laadinnassa.

Tulevaisuusskenaariot

Toimintaympäristön muutostekijöiden analysoinnin pohjalta on hahmoteltu karrikoituja tulevai- suusskenaarioita. Kaikkia mahdollisia skenaarioita ei ole mahdollista kuvata, mutta muutamalla vaihtoehdoisella skenaariolla voidaan kattaa suuri joukko mahdollisia kehityspolkuja.

Skenaario 1. Vakaa kehitys jatkuu

Tehdyt väestöennusteet toteutuvat tai ylittyvät. Helsingin seudun väkiluku on noin 1,8 miljoonaa asukasta ja seudulla on noin 760 000 työpaikkaa vuonna 2050. Pyrkimys taloudelliseen hyvinvointiin ohjaa valintoja. Merkittävät kriisit tai katastrofit eivät hidasta talouskasvua, joka on kohtalaisen nopeaa, noin 3 % vuodessa. Perusvaihtoehto, johon muita vaihtoehtoja verrataan.

Skenaario 2. Talouskasvu hidastuu

Talouskasvun hidastuminen voi tapahtua Suomesta riippumattomista syistä maailmalla sattuvien talous-, ympäristö- tai sotilaallisten kriisien johdosta. Talouskasvu on pitkällä aikavälillä 0–1 % vuodessa. Hidastunut kasvu vaikuttaa hidastavasti myös maahanmuuttoon ja maassamuuttoon. Taloudelliseen niukkuuteen sopeudutaan kaikilla elämäntilanteilla. Arvomaailma ja kehityksen suunta muuttuvat kuitenkin hitaasti.

Skenaario 3. Arvomuutos

Ilmastonmuutos synnyttää katastrofien kautta maailmanlaajuisen liikkeen, jonka seurauksena arvot, ihanteet ja elintaso määritellään uudestaan. Ympäristöarvojen merkitys korostuu voimakkaasti. Vapaa-ajan arvostus kasvaa. Taloudellisen hyvinvoinnin sijasta korostuu hyvän elämän tavoittelu. Talouskasvu, maassamuutto ja maahanmuutto ovat hitaampia kuin vakaan kehityksen skenaariossa. Talouskasvu on noin 1–2 % vuodessa.

HLJ 2011:n vision avainhaasteet

HLJ 2011:n visiona (3.6.2009) on, että korkealaatuiset ja ekotehokkaat liikkumis- ja kuljetusmahdollisuudet edistävät Helsingin seudun kehitystä ja hyvinvointia. Visio sisältää osavisiota, jotka käsittelevät liikennejärjestelmän taloudellisuutta, toimivuutta, ympäristövaikutuksia, sosiaalisia vaikutuksia, vuorovaikutusta maankäytön kanssa ja turvallisuutta (ks. HLJ-katsaus 4/09). Vision toteutumisen riskejä ja haasteita on tarkasteltu skenaarioittain.

Ensimmäiseen skenaarioon, Vakaa kehitys jatkuu, liittyy eniten haasteita. Ongelmia aiheuttavat ruuhkautuminen, maankäytön hajautumispaineet sekä liikenteen ympäristö- ja terveyshaitat. Haasteellisinta liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteiden saavuttaminen on tässä skenaariossa. Talouskasvun jatkuessa päästöjen vähentäminen vaatii hyvin voimakkaiden ohjaukeinojen käyttöä ja siten myös suurimmat uhraukset.

Talouskasvu hidastuu -skenaariossa haasteet ovat lievempiä, mutta ne ovat silti merkittäviä suhteutettuna vähentyneisiin investointimahdollisuuksiin. Yhdyskuntarakenteen hajautuminen jatkuu, vaikkakin hitaampana kuin vakaan kehityksen skenaariossa. Taloudellinen niukkuus uhkaa joukko liikenteen palvelutason ylläpitoa ja hidastaa uusien teknologioiden kehitystä ja käyttöönottoa. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen on haasteellista.

HLJ:n vision toteutumiseen on parhaimmat edellytykset Arvomuutos-skenaariossa. Liikenteen kasvu hidastuu ja kaupunkirakenne tiivistyy. Liikenteen kysyntä jää muita skenaarioita vähäisemmäksi, mikä pienentää investointitarvetta liikenteeseen ja ympäristöhaittojen torjuntaan.

Osaviso ja sen tavoitteet	Tulevaisuusskenaario 1. T1 Vakaa kehitys jatkuu	Tulevaisuusskenaario 2. T2 Talouskasvu hidastuu	Tulevaisuusskenaario 3. T3 Arvomuuos
Toimivuuosvisio joukkoliikenteen kulkumuoto-osuuden kasvu, kevyen liikenteen edellytykset, ruuhkattomat kuljetukset	joukkoliikenteen kulkumuoto-osuus, ruuhkautuminen, kuljetusten toimivuuos	mahdollisuudet investointeihin vähäiset ml. teemapaketit	toteutettavissa muita skenaarioita paremmin hitaamman kysynnän kasvun johdosta
Ympäristövisio energiatehokkuus, päästöt ja terveyshaitat	päästöt, terveyshaitat	päästöt, mahdollisuudet energiatehokkuutta edistäviin investointeihin pienet	päästöt, mahdollisuudet energiatehokkuutta edistäviin investointeihin pienet
Sosiaalinen visio työpaikkojen ja palveluiden saavutettavuus	palveluiden taso nousee, mutta palvelut ja työpaikat etääntyvät asumisesta	T1:n ja T3:n välimuoto	lähipalvelut säilyvät
Maankäyttövisio maankäytön sijoittuminen joukkoliikenneyhteyksien varteen	maankäytön hajautuspaineet ovat suuret	hajautuspaineet T1:tä pienemmät	maankäyttö hajakeskitty
Turvallisuusvisio vakavat henkilöliikenneonnettomuudet vähenevät	suoritteiden kasvaessa onnettomuuksien määrät voivat nousta	turvallisuustilanteen hallinta T1:tä helpompaa	turvallisuustilanteen hallinta T1:tä helpompaa
Taloudellisuusvisio yhteiskuntataloudellinen tehokkuus ja joukkoliikenteen tehokkuus paranevat	yhteiskuntataloudellinen tehokkuus toteutettavissa, joukkoliikenteen tehokkuuden parantaminen hyvin haasteellista	yhteiskuntataloudellinen tehokkuus toteutettavissa, joukkoliikenteen tehokkuuden parantaminen haasteellista	toteutettavissa

HLJ 2011:n vision toteutumisen haasteita ja riskejä skenaarioittain.

Merkittävä HLJ:n vision toteutumisen edellytys on kuntien välisen yhteistyön onnistuminen. Yhteistyö ja yhteinen liikennepolitiikka auttavat tavoitteiden saavuttamisessa myös taloudellisesti niukkoina aikoina.

Mitä kannattaa tehdä joka tapauksessa

Hyvä liikennejärjestelmäsuunnitelma on toimiva ja perusteltu riippumatta siitä, mikä tulevaisuuskuva toteutuu. Seuraavat toimet palvelevat HLJ 2011:n vision toteutumista ja ovat perusteltuja kaikissa skenaarioissa:

- seudun yhdyskuntarakenteen ja liikennepolitiikan kehittäminen
- maankäytön täydentäminen ja tiivistäminen tukeutuen hyviin joukkoliikenneyhteyksiin
- ilmastonmuutoksen hillintä ja energiatehokkuuden lisääminen
- liikenteen taloudelliset ohjaukeinoet (esim. joukkoliikennetariffit, pysäköinti, ruuhkamaksut)
- joukkoliikenteen palveluiden ja järjestämisen edellytysten parantaminen
- jalankulun ja pyöräilyn mahdollisuuksien parantaminen
- olemassa olevan infrastruktuurin ja kapasiteetin hyödyntäminen
- liikkumisen ohjauksen ja liikenteen hallinnan kehittäminen
- terveyden ja turvallisuuden edistäminen ja ympäristönsuojelu
- seutuyhteistyön kehittäminen ja tiivistäminen

Seudun kunnilla on vaikutusmahdollisuuksia tekijöihin, joista tulevaisuuden toimintaympäristö rakentuu. Seudulla voidaan vaikuttaa muun muassa yhdyskuntarakenteeseen, maankäyttöön, liikennepolitiikkaan, joukkoliikenteen edellytyksiin ja kuntien väliseen yhteistyöhön.

Muita HLJ-katsauksia:

1/2009 HLJ 2011:n puiteohjelma

2/2009 HLJ 2011 Liikenteen nykytila

4/2009 HLJ 2011 Visio- ja strategiakehikko

5/2009 HLJ 2011 Vuorovaikutus ja vaikutusten arviointi HLJ 2011:n valmistelussa

6/2009 HLJ 2011:n valmistelun tilanne syksyllä 2009

YTV Pääkaupunkiseudun

yhteistyövaltuuskunta

Liikenne

PL 521 (Opastinsilta 6 A), 00521 Helsinki

Puhelin (09) 156 11, faksi (09) 156 1369

etunimi.sukunimi@yvtv.fi

Huvudstadsregionens

samarbetsdelegation

Trafik

PB 521 (Semaforbron 6 A), 00521 Helsingfors

Telefon (09) 156 11, telefax (09) 156 1369

fornamn.efternamn@yvtv.fi